

પરમગુરુ શ્રીમત્ કરુણાસાગર જીવન ચરિત્ર

❦ (વિજ્ઞાન સક્તમણિ દીપ ગ્રંથ - છપ્પા - ૧) ❦

હાવે કહુ ઉત્તપન । સૂનો મમ તન અંદેશા ॥
હમ હે પુરુષ અનાઘ । ઉપાધિત્યે વરજીત વેશા ॥૧॥
કોટિ કલપ પરજંત । અંત નહિ વ્યાપત માયા ॥
હાડ માંસ નહિ રુદ્ર ઉદ્ર । હમહી નહિ આયા ॥૨॥
ઉપન્યે આપો આપ । વ્યાપ મોઈ સકલ સહિરા ॥
અવિગત્ય અંગ હમાર । બિંદુકે નહિ શરીરા ॥૩॥
બિંદુ કે નહિ શરીર । ધીર ઘ્રઠ પુરુષ પુરાના ॥
રૂપ-અરૂપી ખેલ । કુવેર અકેલ નિઘાના ॥૪॥

❦ (છપ્પા - ૨) ❦

પ્રથમ અચાનક સોય । મોય બાલક તન ભયેઉ ॥
વનખંડીકે મધ્ય । સદ્માતાકુ પયેઉ ॥૧॥

સુત અપનેકુ લેઈ । પિયર જાતી એક માઈ ॥
 લાગી પ્યાસ અપાર । તાંહાં એક આઈ તલાઈ ॥૨॥
 સૂત છોડ્યો જલ દૂર । પિવન નીર ચાલી મઈયા ॥
 જબ ઉનકી ભઈ પૂઠ્ય । બાલક નાહેર લઈ ગઈયા ॥૩॥
 લેઈ ગયે નાહેર બાલ । વાલ માતા શિર તોરે ॥
 રોવત ચલી નિહોર । કુવેર દરશ્યા તેહી ઠોરે ॥૪॥

 (છપ્પા - ૩)

દેખત કીયા વિલોક । કહે આ બાલક કીનકા ॥
 સહેજ મિલ્યો સંયોગ । યોગ મહી બીજકે દિનકા ॥૧॥
 ક્યા મેરે સૂત સાટ । માટ દિનો કિરતારા ॥
 યેસો ઘરી મનમોદ । બોધ ઉર કરે વિચારા ॥૨॥
 હમ બોલે ક્યૌ બેર । લગાવત ઘરમકી માતા ॥
 લેઈ જા તોઈ મોઈ ઘેર । જગતમે કરું વિક્ષાતા ॥૩॥

કરું વિક્ષાત જગત વિગત્ય । વિધ્ય વિધ્ય કે જ્ઞાના ॥

કહે કુવેર જીગમાંહી કછુ । નહિ રખુ અયાના ॥૪॥

❗ (છપ્પા - ૪) ❗

બોહોરુ કિયો હમ બેન । યેન અવિગત ગત ધરકે ॥

હુતે અકેલે રાંન જ્ઞાન । ધર અજર અમરકે ॥૧॥

હે માતા જેહી મરમ કહુ । સુણ સુરત ધરીનકે ॥

પૂરવકે તપ તોય કીન । અતિ કષ્ટ કરીનકે ॥૨॥

દ્વીપ પાલકી માંહી । તાંહી તુમ હુતે જદનકે ॥

સલ્વારટ શહેર સુવાસ । તાસ તન બ્રહ્મ સદનકે ॥૩॥

કરીત યોગ તજી ભોગ । શોક નહિ ધરતહી મનમે ॥

તજ થઈ તદ્દરૂપ । કુવેર દોઉ ગયે યુવનમે ॥૪॥

❖ (છપ્પા - ૫) ❖

નર નામે હરદેવ । સોમંતા માત સહ્યાની ॥

ગુંજારન વનમાંહી । તાંહી બેઠે તપ ઠાની ॥૧॥

હમ હુતે તેહી બેર । સેર આવત નિજ ઘરસે ॥

પઠયેહુ નિજપતિ જવન । ગવન કીયે અરસ અઘરસે ॥૨॥

બિન જનની તન પાક । વાક વેત રહી અલખકી ॥

ઓર સકલ સખ દેહ । માતુ તન ગ્રભ ખલકકી ॥૩॥

સહિત આચારજ સમેત । વેત જેહી શાસ્ત્ર નિગમકે ॥

જનુની ઉદ્રકે જનમ કુવેર । અનુભવ ન અગમકે ॥૪॥

❖ (છપ્પા - ૬) ❖

જાતે સકલ જાહાંન । જ્ઞાન નિજ કરતારન બિન ॥

આઘ થકી અબનંત । કંથ તેહી રહે અકલ ઈન ॥૧॥

તબલ્યે દિયે હુકમ આવન । હમકુ ભવ તબહી ॥
 ન્યાય સહિત નિજ લક્ષ । કહેણ્ય કર્તાકો સબહી ॥૨॥
 દ્વિપ પંચ ઓલંગ । આયે હમ પાલકી દીપા ॥
 તિનકી સરવ સુજાણ । લેહી મમ સહિત સમીપા ॥૩॥
 આસન કિયેહુ બાગ । લાગ એકાંત જમાઈ ॥
 કમલ શેઠકી જાગ ભાગ । કીનુ કુવેર જનાઈ ॥૪॥

 (છપ્પા - ૭)

એક દિન કરનહુ સહેલ । ગયે ગુંજારન વનહી ॥
 હુતે તાંહી નરનાર । વિપ્ર ગ્રહે તજે જો જનહી ॥૧॥
 ઉઠી તુરત તેહી વાર । હમનકુ કીયે સનમાનુ ॥
 ધરીત ભેટ ફલ ફૂલ । દીન હોય તજી ગમાનુ ॥૨॥

દેખી અનિન અસ્તુત । ત્યૌ તે હમ ભયે આનંદુ ॥

કૃપાસિંધુ કહી દોય । કીન ભવ કરો પારંદુ ॥૩॥

તબત્યે કરી કટાક્ષ । પાક્ષ તિનકે તપ રાયે ॥

માગ્ય માગ્ય કિયો મોય । કુવેર દેખીત જન સાયે ॥૪॥

❗ (છપ્પા - ૮) ❗

તદીપ લીયે તિનુ માગ્ય । ભાગ્ય તુમ મિલે હમનકે ॥

કરો સ્વામી કલ્યાણ । ત્રાસ તન મીટે જનમકે ॥૧॥

ચિત્ત ચંચલ તેહી વખત । હુતા હમકુ જીત જાવન ॥

સમટી સકલ સમાજ । દ્વીપ જંબુ ઈત આવન ॥૨॥

તુમહી પણ તેહી દ્વિપ । જાવો હમસે આગુ જન ॥

એહી તન તજી અવતાર । લેહુ ઘર ક્ષત્રિયનકે તન ॥૩॥

સમરગઢ સર તુલ્ય । તુલ્ય નહિ કિનુ રજતાઈત ॥
કરન બ્યાહ તિનુ તાય । કુવેર દિલ્લીપત જાઈત ॥૪॥

❖ (છપ્પા - ૯) ❖

ફેર દિયે તિનુ માગ । જાગ નહિ ઉતે દિયનકી ॥
સકલ ક્ષત્રિકી જોય । વંઝ ક્યા રહી ધીયનકી ॥૧॥
તો તુમેરે તરકાન । ગેહકી ગ્રહુ લુગાઈ ॥
તબ કોપ્યે તિનુ તાય । શાહ દલ્લીન પતસાઈ ॥૨॥
કરી કલકાઈન કટક લઈ । દલ ચઢ્યો સમરપર ॥
ઘેર લીયો ગઢ સકલ । વિકલ નરનાર જપિત હર ॥૩॥
કિયે જંગ જુઘ જોર । શોર ભવ ભયે હલાહલ ॥
જીત્યે તબ પતસાઈ । કુવેર દલ હુતે અતલીબલ ॥૪॥

❦ (છપ્પા - ૧૦) ❦

જબ લિને શિર કાટ । સમરપતકે પતસાઈત ॥
તીનસે કરી બેહાય । જાઈકુ સનમુખ લાઈત ॥૧॥
ફેર દિયે શિર તુરત । શાહકી સુતા ન ન્યાલીત ॥
દેખો એહી અકડાઈ । મૂવે શિર કરી ન મેલાઈત ॥૨॥
તીન કુલકી જેહી વંશ । વિખર ગઈ હોય જનીત જીત ॥
તીનકી સાખ્ય નિહાલ । ભાલ ભવ કરીત જાઈ હિત ॥૩॥
તહાં તુમહી વિપુ ધાર રહો । જેહી નગર સારસત ॥
તબ હમ આવહુ તહાંય । કુવેર તુમ કહીત અકલગત ॥૪॥

❦ (છપ્પા - ૧૧) ❦

દેહુ અચાનક દરસ બાલ તન । ધરીત આઈત વન ॥
એહી વિધકે વરદાન દેઈ । હમ કિયે તાંહી જન ॥૧॥

તેહી આયે એહી દ્વિપ । લીપ વિનુ રહે માયનકે ॥
 હમ કિના જેહી જહાંય તહાંય । તન કિયે જાયનકે ॥૨॥
 તે તુમ વિપ્રણી સોય મોય । વરદાન દેવનહી ॥
 દ્વિપ પાલકી માંહી તુમે । તપ કિયો યુવનહી ॥૩॥
 જેહી તુમસે હમ કિન । મિલુ વનખંડ મોજારીત ॥
 તેહી તુમ હમ મિલે આજ । કુવેર જુઓ કાજ વિચારીત ॥૪॥

❗ (છપ્પા - ૧૨) ❗

કહે હુતે કલ્યાણ । વાણ્ય વદિતવ આરનમે ॥
 તેહી તુમ રહી કે નાંહી । જાણ કે ગઈ સુપનમે ॥૧॥
 તબ બોલી તેહી માત । બાત ક્યૌ લહુ અગમકી ॥
 પરે ન હમકુ સુઝ । ઓર અવતારન ગમકી ॥૨॥
 તુમ તો પુરુષ પરમ । મરમ માલમ ઉતઈતકી ॥
 મેં તો અલ્પજ્ઞેવ ગતિ । ક્યૌ પરે તેહીતકી ॥૩॥

અબ તુમ દિયો જો કોલ । કાજ તેહી કરો કરાંમલ ॥
મિલે તુમે મહારાજ । કુવેર હાજર હસ્તાંમલ ॥૪॥

❦ (છપ્પા - ૧૩) ❦

અબ બાકી કીનુ કોય । રહી શરનન જીવનકી ॥
ભઈ અચાનક ભેઠ । પુરુષ તુમ પતિ પાવનકી ॥૧॥
અહો ઘન્ય તુમ મોય । પુન્ય પૂરવનકે પાઈત ॥
સરમ કરે વિનુ સહેલ । સહેજમે હવો મેલાઈત ॥૨॥
ભલે લેઈ ગયે બાલ । નાહેર તુમ સટે મેરેકુ ॥
એકકી કુન ચલાય । વારુ સુત શિર અનેકુ ॥૩॥
તદીપ તહોય ક્યાંહા પાય । તમનસે પુરુષ હમનકુ ॥
તેહી મિલે મોહી આજ । કુવેર વાહી એહી તનકુ ॥૪॥

❦ (છપ્પા - ૧૪) ❦

પરમ પુનિત એહી તન । કિયે કર્તા કરુણેશર ॥
પાહે પાહે તુમ શરણ । રખેવુ પરમ પરમેશ્વર ॥૧॥

ક્યા બરનુ મુખ એક આવત । મોઈ બિન બરનન ॥
 ક્ષત્રિકુલ કરડેશ તન બિન । બને ન કરનન ॥૨॥
 તબ જેહી તેહી પરકાર । ઉઘાર કરો તો કરો હર ॥
 જ્યૌ કોઈ ઓટ રહાય । વિહંગમ પંગુ વિના પર ॥૩॥
 તિનકો કરે નિવાહ । શાહ કોઈ શરન પરનકે ॥
 ત્યૌ મેરે મન પંગુ । કુવેર તુમ સેવ કરનકે ॥૪॥

❗ (છપ્પા - ૧૫) ❗

તો તુમસે કહુ કહાય । હાય ન બની તુમ સરખી ॥
 લહુ વિવેક ન રેખ । શકુ ઉપલે તુમ નરખી ॥૧॥
 એતની કહી ગદ કંઠ થઈ । મમ ચરન ગ્રહેવુ ॥
 તબ કીની હમ સાત । માત મુજ ધરમ કહેવુ ॥૨॥
 તુમ પાલક સુત મોઈ । ગોચ ગ્યમ રખો આવનકી ॥
 જબતે સકલ વિભૂત । સહિત તુજકે કહુ મનકી ॥૩॥

એહી વિધિ કરી કરાર । સાર તબત્યે હમ ભાખે ॥

જેહી મમ બાલક બચન । કુવેર સુની માત વિલાખે ॥૪॥

❦ (છપ્પા - ૧૬) ❦

હમ કિના ઘડ રાખ । ચાક ચિત્ત હવે ન ચકીત ॥

સુની અગમકી બાત । માત મન કરીત ન વકીત ॥૧॥

માતા કહે અકેલ । બેલ ક્યૌ રખો ન સ્વામી ॥

કરન કાજ ઈતિહાસ । પાસ ક્યૌ અંતરજામી ॥૨॥

હમ કિના તેહી માત । બાત સુન લે એક મેરી ॥

રખુ કલા મોઈ સાથ । સોલ કર્તાપિત પેરી ॥૩॥

તીન તે સહુ સફુર નુર । ભર ફરક સદા ભવ ॥

જાહેર કરીત જહુર । કુવેર નહિ રોકી શકે તવ ॥૪॥

❦ (છપ્પા - ૧૭) ❦

તેહી વિભૂતિ પરતાપ । તાપ કોઉ તપે નહિ તન ॥
કરન સાહે કીરતાર । શિર સરજન સામ્રથ ઘન ॥૧॥
વિચરું વિશ્વ નચિંત । મિત મોઈ કહે સૂનાઈત ॥
તખત્યે નહિ અકેલ । બેલ એતને અનુરાઈત ॥૨॥
સોલ કલા સંપુર । માત મેં પુરુષ પરમહી ॥
કહી આજ તુજ કાજ । મોઈ ગત્ય દેન મરમહી ॥૩॥
કહુ કલા કર નામ । વિભુ ભવ ભર પ્રભુતાઈ ॥
સુમતા ધરીત સુનેહ । કુવેર ચિત્ત રખિત રોકાઈ ॥૪॥

❦ (છપ્પા - ૧૮) ❦

અબ ઉચરત મોઈ વાણ્ય । આગુ જેહી કહી વિભૂતકી ॥
સબ વિધિ પરે પહેચાણ । જાણ્ય જીમે સકલ સહુતકી ॥૧॥

પ્રથમ કહુ નિજ પરમ । મરમ કરતારનકે કુલ	॥
જનકે સકલ સબેહ । તેહ ગતિ ગનીત ગયે ભૂલ	॥૨॥
બરીની ગયે સબ બ્રાત । દુલા કોઉ કિને ન નરણીત	॥
નિગમ કહી નિરવાણ્ય । જાણ્ય તે રહી અવરણિત	॥૩॥
નેતિ કહણ્યકી નેટ । ઠેઠ નહિ કરી ખરાખર	॥
લહે ન શાસ્ત્ર પુરાન । કુવેર ગમ રહી નેતિ પર	॥૪॥

❖ (છપ્પા - ૧૯) ❖

પીછે અજ અહંમેવ ભેવ । ભલ કીયે ભવાટીક	॥
વેત્તા સહિત આચારજ । તેહી પણ પયે ભૂનાટીક	॥૧॥
રહે જેહી અજમાલ અરસ । અજર પુરુષ પરમપર	॥
તિનુ કરત જુગ જાણ । કુવેર પદ ઘરે પોમી પર	॥૨॥
દ્વિતીયે કહુ અનભેવ દેવ । કિરતારનકે નિજ	॥
જિનકે કીયે સબેવ અખિલકે । અંશ અમીત બીજ	॥૩॥

તિનકે કરન નવેર અંશ । ઓરુ કર્તા કારન પદ ॥

ઘટકે વ્યોમવત્ અંશ । કુવેર નિજ કર્તા સુન્ય મહદ્ ॥૪॥

❗ (છપ્પા - ૨૦) ❗

કર્તા સબંધ વિભૂત હુત । ત્યૌ કિયે નિરાકણ ॥

તુમસે છપી ન કાય । તેહી તુમ લહીત પરાક્રમ ॥૧॥

ત્રિતીયે ધીરજ વિભૂત । જુથકે જૂથ મલી જબ ॥

ખટ દરશન લેઈ આઘ । વાઘ કરીતવ રીતે સબ ॥૨॥

વિભુ ચતુર્થી સોય । સહનશક્તિ સમુદાયક ॥

કોહુસે કટુક ન ભાખ્ય । રાખ્ય જનકે જનુ લાયક ॥૩॥

પંચમી જીત સભા વિભૂતિનસે । કોહુસે હાર ન હોઈ ॥

છઠ્ઠી અભે ભવસેતી ડરપકી । કુવેર ગનીત નહિ કોઈ ॥૪॥

❦ (છપ્પા - ૨૧) ❦

વિભુ સપ્તમી યોગકલા । જતમત ઐ કારન આદી ॥
વૃત્તિ સમેટ નેટ કરી નિજમે । ધરીતવ અલગ ઉપાધિ ॥૧॥
અતિ આકાંત શક્ત વિભૂતિનકી । કહુ જીનું કલા જનાઈ ॥
માંડી શકે નહિ કોઉ ભવકીભર । અનુભવ કીનહુ ન તાઈ ॥૨॥
સકલ સિદ્ધાંત અંતકે ઉરહીત । નિરવિત્ત કીયે નકલહી ॥
કરીત ફનાં પેમાલ પોમી ધર । નિજપત રખે એકલહી ॥૩॥
સો નિજપતિ પરાયન પરમિત । ઈત આવન નહિ જનકે ॥
અટલ અનાઘ આઘ અવધિ બિન । અખિલ કુવેર સબ તીનકે ॥૪॥

❦ (છપ્પા - ૨૨) ❦

ષષ્ટ ચતુર્થી શક્ત વિભુ । નરવેદ નિરાકણ ॥
શિવ સુનકાદિક આઘ । પરંતહુ ત્યાગ મહારણ ॥૧॥

તેહી લાયેહુ હમ ઘરન । કરન જિનુ પરમ પસારન	॥
પ્રથમ કિયે અંગીકાર । પુરુષ ભવકે જેહી કારન	॥૨॥
સપ્ત ચતુર્થી સરલ વિભુ । પરકાશ પરમવિત્ત	॥
દ્વાદશમી મહા દીરઘ વિભુ । વિભક્તિ કરન ઈત	॥૩॥
ત્રિયે દશમી પ્રારબ્ધ વિભુ । રઘ્ય સિદ્ધકી દાયક	॥
ચતુરદશી નિરલેપ કુવેર । ભવ ફરક રહાયક	॥૪॥

(છપ્પા - ૨૩)

પંચદશી વિભુવેત । સિદ્ધાંત સબેત સમારન	॥
વિવિધ ભાત્ય વિગતંગ । અંગ જનકે જેહી કારન	॥૧॥
કરીત કરામલ ખોજ પ્રોજ । નિજ કર્તા શરન સિદ્ધ	॥
જનતે સરીત હરેક વેખ । વિનુ વેખ અમિત સિદ્ધ	॥૨॥
વિભુ અષ્ટ ઉભયેવ । દેવ સમ સેવ સરાવન	॥
નિરમિત નિરાજણ લક્ષ । પક્ષ પરમિત જુગ પાવન	॥૩॥

વિભુ સોલ સેહે વરત । કરત લેઈ ધરીત પોમી પદ ॥

નિજકી નિઘા નિહોર પોર । પતિ કેહી કુવેર સદ ॥૪॥

❗ (છપ્પા - ૨૪) ❗

આપની સરજીત સૃષ્ટ । અંશ શિખ દેન પઠયે પત ॥

ભૂલ ગયે મૂજ સરજ સૃષ્ટકુ । કરન કારન ગત ॥૧॥

તદીપ આય તન ધાર । સાર સદ કેહેન સકલકુ ॥

અસલ અયોનિ પુરુષ । પરખ દેઈ તોરે નકલકુ ॥૨॥

નિજગમ કરી નવેર । હેર ઈત ફેર દેખાઈત ॥

કંકર પારસ પોર પરમ વિત્ત । વરધ વેતા ઈત ॥૩॥

ન્યાય મુકર કરલાય । તાય તુમ જીઓ વિલોકિત ॥

દેખ પરે દિવ્ય દ્રષ્ટ । કુવેર નિજ ઈષ્ટ અલોકિત ॥૪॥

❖ (છપ્પા - ૨૫) ❖

સુની મમ બાલક બચન । માત અચરજ ભઈ જબહી ॥
ડરપત લિયો ઉઠાય । સહાય કીની હમ તબહી ॥૧॥
અબ જન ડરપે માત । બાત સૂન લે એક મેરી ॥
આ હકીકત ઉર રાખ્ય । કહો મત કોઈકુ ફેરી ॥૨॥
તબ પલટુ તન વેશ । સુરત હમ સૂત તેરેકી ॥
દેના નહિ એહી ભેદ । મુરત અવિગત્ય મેરેકી ॥૩॥
અવિગત્ય મેરી મુરત । હુરત કીની સુત ઉનસી ॥
કરકે કોલ કરાર કુવેર । રહી ગઈ મુખ મુનસી ॥૪॥

❖ (છપ્પા - ૨૬) ❖

લેઈ ગઈ અપને ઘેર । જબી ભઈ ઘરમકી જનની ॥
સૂત ભાવે અતિ નેહ । કહી નહિ કોહુસે મનની ॥૧॥
દિન દિન પ્રેમ અધિક । નેહ બિછરત નહિ મનમેં ॥
ભૂલ ગઈ વા ધ્યાન । જ્ઞાન કિનો જે વનમેં ॥૨॥

ઉર માયા લપટાય । કાય અંતઃકરણ અંજી ॥
 ભવના જેસો ભાવ । સાવ થઈ સૂત સુરંજી ॥૩॥
 સૂત સુરંજી સાવ । ચહાવ ચિત્તમે નહિ ઓરુ ॥
 યેસે ભઈ અચેત । કુવેર બોલે નહિ બોહોરુ ॥૪॥

(છપ્પા - ૨૭)

પણ અંતર અવિકાશ । અનુભવ અખંડ વિલોકું ॥
 ગુપ્ત રહુ ઘનઘોર । ઓર નહિ ચિનત મોકું ॥૧॥
 ઉપર સર્વસે સોય । ભિતરસે રહુ ભરપૂરા ॥
 ઈંડ પિંડ બ્રહ્માંડ । સુત્ર મમ હાલ હજુરા ॥૨॥
 વર્ષ પંચ દ્વે સોય । સકલ વિધિ ચેતન ભયેઉં ॥
 હુતા પુરાતન જ્ઞાન । જહાંનમે પ્રગટ કહેઉં ॥૩॥
 પ્રગટ કહેઉં જહાંન । માન સત્ગુરુ શિર ધારી ॥
 કૃષ્ણસ્વામી જીન નામ । કુવેર કહે જયૌ બલિહારી ॥૪॥